

Βούλα Παπαγιάννη

Αθήνα

Απόκριες: Μεταμφίεση και ρόλοι

Στο πλαίσιο εορτασμού των Αποκριών υποδυόμαστε ρόλους που αρνούμαστε ή δε μας επιτρέπεται στην κοινωνική ή προσωπική μας ζωή να υιοθετήσουμε ή ακόμη υποδυόμαστε ρόλους προκειμένου να σχολιάσουμε ή να καυτηριάσουμε με χιούμορ την πραγματικότητα. Για να υποδυθεί κανείς ένα ρόλο πρέπει να οικειοποιηθεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, π.χ. όταν υποδύεται κανείς τον ψαρά πρέπει να γνωρίσει πώς ζει, πού μένει, πώς δουλεύει κτλ.

Οι εκδηλώσεις των Αποκριών ανάγονται σε αρχαιότατες συνήθειες των ανθρώπων καθώς φτιάχνοντας μάσκες από δέρματα ζώων, υποδύονταν ζώα, και αυτό συνδέεται με την πανανθρώπινη ανάγκη να εκφραστεί κανείς μέσω της τέχνης.

Στη μεταμφίεση κυρίαρχο ρόλο παίζει η μάσκα καθώς το πρόσωπο είναι αυτό που μαρτυρά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε ανθρώπου.

Ιστορικά και σε κοινωνικό επίπεδο στον Μεσαίωνα η μεταμφίεση αποτελεί το μόνο μέσο αμφισβήτησης όσων ασκούσαν την κοινωνική εξουσία. Αλλά ακόμα και πριν το Μεσαίωνα ο μόνος που είχε τη δυνατότητα να ασκήσει κριτική και να διακωμωδήσει πρόσωπα στην εξουσία ήταν ο γελωτοποιός. Έτσι ως σήμερα στο καρναβάλι της Ισπανίας διακωμωδούνται οι μορφές του βασιλιά και της βασίλισσας.

Στο ερώτημα εάν «είναι επικίνδυνο να μακιγιαριστεί ένα παιδί όπως η Κοκκινোসκουφίτσα;» σημειώνουμε ότι δεν τίθεται έκπτωση της αξίας ενός ανθρώπου όταν υποδύεται ρόλους που δεν υιοθετεί στην πραγματική του ζωή, όπως για παράδειγμα όταν ο μπαμπάς υποδυθεί έναν γυναικείο ρόλο. Επίσης το μακιγιάζ δε σηματοδοτεί έκπτωση ανδρισμού ενός άντρα αν αναλογιστούμε πως στο αρχαίο κινέζικο θέατρο και στο ινδικό θέατρο οι άντρες μακιγιαρώνται. Το μακιγιάζ αποτελεί μέσο έκφρασης των επιθυμιών μας και αυτό είναι απαραίτητο καθώς σύμφωνα με τον Βολτέρο «Μόνο τα ανεκπλήρωτα πάθη γίνονται κραυγαλέα». Κατά αυτόν τον τρόπο το παιδί μαθαίνει πως στη ζωή καλούμαστε να υποδυθούμε πολλούς ρόλους και ακόμη μαθαίνει να εκφράζει ελεύθερα στον χρόνο και στον χώρο τα συναισθήματά του.¹

Σε κοινωνικό επίπεδο στην καθημερινότητά τους οι άνθρωποι κάνουν έκπτωση στους ρόλους που έχουν υιοθετήσει. Για παράδειγμα, ο ρόλος του νονού ή της νονάς δεν αντιστοιχεί πλέον στον ρόλο του πνευματικού γονέα. Συναντάμε δηλαδή ένα φαινόμενο σχεδόν *αντιποίησης* του ρόλου που έχουμε υιοθετήσει.

Τέλος, η μεταμφίεση και η εναλλαγή ρόλων από τα παιδιά συντελεί στην αρμονική εξέλιξη και ανάπτυξη της Συναισθηματικής τους Νοημοσύνης, (EQ).

¹ Βοηθάμε το παιδί να εκφράσει τα συναισθήματά του και τους φόβους του. Βοηθάμε το παιδί να εκφράσει τους φόβους του και να απαλλαγεί από αυτούς με την παρακάτω δραστηριότητα: Το παιδί γράφει σε ένα μπαλόνι αυτό που αντιμετωπίζει ως πρόβλημα ή ως φοβικό στοιχείο και αφήνει το μπαλόνι να πετάξει ελεύθερο μακριά του. Καθώς απομακρύνεται το μπαλόνι, «απομακρύνεται» και ο φόβος του.

Ακόμη, για να απαλλαγεί το παιδί από τους φόβους του, μπορεί να τους αντιμετωπίσει στο πλαίσιο ενός παιχνιδιού π.χ. για να αντιμετωπίσει το παιδί τον φόβο του για το Νοσοκομείο καλούμε το παιδί να περιθάλψει την άρρωστη κούκλα του.

Οι Απόκριες αποτελούν μια ιδιαίτερα δόκιμη ευκαιρία ώστε να προσεγγίσουμε το θέμα των “φυλών” μέσα από μια καθαρή αντιρατσιστική προσέγγιση.

Τα βασικά μηνύματα που πρέπει να δοθούν στα νήπια είναι:

- Οι ανθρώπινες φυλές συνιστούν μια μυθοπλασία. Το κεντρικό μήνυμα συμπυκνώνεται στη φράση: 6 δισ. άνθρωποι είναι μια ανθρώπινη φυλή!
- Υπάρχουν στερεότυπα που αναπαράγονται και διαβάλλουν τη λογική σκέψη των ανθρώπων. Παραδείγματος χάριν:
 - Οι Κινέζοι είναι κίτρινοι, φορούν όλοι παραδοσιακές φορεσιές, έχουν κοτσίδα, κ.ο.κ.
 - Οι Ινδιάνοι είναι κόκκινοι, φορούν φτερά , είναι ημίγυμνοι, κρατούν τομαχόουκ, πολεμούν συνέχεια, ζουν σε σκηνές, κ.ο.κ.
 - Οι Αφρικανοί είναι ημίγυμνοι, οι γυναίκες γυμνόστηθες, ζουν σε καλύβες, είναι πάμφτωχοι, αναλφάβητοι, κ.ο.κ.
 - Οι καουμπόηδες έχουν λάσο, καπνίζουν, είναι σκληροί. (Οι καουμπόηδες είναι οι γελαδάρηδες, δηλαδή κτηνοτρόφοι ή εργάτες στην κτηνοτροφία).

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Με βάση τα «Θεατροπαιχνιδίσματα», στήνουμε μικρά σκετς αποδόμησης των στερεοτύπων και παρώθησης των νηπίων σε ταύτιση με μη βίαιους χαρακτήρες.